

Zondag 4 januari 2015 - De ster volgen

De kersttijd zoals wij die kennen, en die we vandaag in onze gemeente afronden, is een mengsel van twee verhalen. Dat van Lucas, met de herders en keizer Augustus, en dat van Mattheüs met de wijzen uit het oosten en met Herodes. Veel kerstliedjes springen vrolijk van de ene naar de andere vertelling. 'Herders op den velde hoorden een nieuw lied' en 'Wijzen uit het Oosten.' En ook onze kerststal thuis heeft herders met hun schapen én koningen met hun cadeaus.

Over de herders hebben we met Kerst uitgebreid gehoord. Met de herders keken we verder en we hoorden de woorden van de engel: 'Ik verkondig u grote blijdschap'. Dat was Lucas' verhaal. En vandaag klinkt Mattheüs. Nu gaat het over de magiërs, die met grote blijdschap hun ster opnieuw zien verschijnen. Grote blijdschap voor en na: vóór oud en nieuw de herders die het kind komen verwelkomen nota bene in de hun bekende voerbak. En na oud en nieuw de wijzen die het kind komen zoeken en aanbidden nota bene vanwege de ster die zij aan de hemel hebben zien verschijnen.

Grote blijdschap voor en na. Ik weet niet hoe het u vergaat maar ik ben altijd weer benieuwd waarom ze daar nou precies zo blij zijn. Wat is er aan dit kind? Wat zien ze in dat verhaal dan precies? Eigenlijk niks. Maar toch is er dat enthousiasme. Ja, ze horen van alles over dat kind, maar dan nog. Waarom heten ze dit kind zo van harte welkom? En wat betekent dat dan voor ons? Kunnen wij op de één of andere manier aanhaken bij al die opgetogen reacties?

Zonder nu direct al te ontnuchterend te willen beginnen op deze eerste zondag van het nieuwe jaar, de uitbeeldingen van de kerststal zoals we die meestal, daar klopt eigenlijk niet veel van.

De os en de ezel worden in geen van de evangeliën genoemd, die zijn pas in de loop van de kerkgeschiedenis de kerststallen binnen gelopen.

Als we vanuit het evangelie van Lucas naar de kerststal kijken, dan zijn er helemaal geen wijzen uit het oosten en zelfs geen ster.

En als we, zoals vanmorgen, vanuit het evangelie van Matteüs kijken, dan zijn er wel de wijzen, de magiërs uit het oosten en de ster, maar dan is er geen stal en zijn er ook geen herders en engelen.

Om nog maar de zwijgen van Marcus en Johannes die helemaal geen geboorteverhaal van Jezus vertellen en dus geen aanleiding geven tot wat voor kersttafereel dan ook maar.

Eigenlijk moet je zeggen dat het geboorteverhaal van Jezus niet in die ene kerstnacht is ontstaan, maar in de loop van de tijd daarna, in de eerste en de latere eeuwen is gevormd.

De beide verhalen van Mattheüs en Lucas zijn samengevoegd, samen met de os en de ezel die uit het Bijbelboek Jesaja komen.

En de magiërs uit het oosten zijn eigenlijk pas in de Middeleeuwen drie koningen geworden, hebben toen hun namen gekregen: Melchior, Caspar en Balthazar, waarbij de ene zwart is geworden omdat men ze in die tijd zag als

vertegenwoordigers van de drie continenten: Europa, Azië en Afrika.

Zo is de kerststal en het kerstverhaal zoals wij dat kennen, samengesteld uit verschillende elementen uit meerdere tradities en tijden.

En dat is helemaal niet erg, want eigenlijk heeft Matteüs bij het schrijven van zijn evangelie hetzelfde gedaan.

Matteüs schreef zijn evangelie in ongeveer 70 na Christus, en heeft het geschreven vanuit de herinneringen van zijn tijdgenoten, de eerste christengemeenschappen in die tijd.

En daarnaast gebruikte Matteüs zijn Bijbel, ons Oude Testament, om gegevens te verzamelen om de bedoeling van zijn verhaal van de geboorte van Jezus duidelijk te maken. Dus het gaat Matteüs er vooral om, om de betekenis van dit kind, Jezus, te vertellen.

En Matteüs heeft daarbij flink wat gebladerd in zijn Bijbel. Hij kende natuurlijk Psalm 72, de koningspsalm, over de koning die vrede zal brengen, en Jesaja 60 over de volken die met goud en mirre de koning eer komen bewijzen.

Maar Matteüs heeft nog verder teruggebladerd en is uitgekomen bij Abraham.

Aartsvader Abraham die zelf ooit uit het Oosten, uit de volkenwereld was weggeroepen door God en de belofte van Gods verbond heeft ontvangen om een groot volk te worden: 'in u zullen alle volken gezegend worden'.

En nu, hier in Matteüs 2, bij de geboorte van het kind Jezus, komen die zonen van Abraham, de volken weer in beeld, nu met

hun geschenken: goud, wierook en mirre. De kinderen van Abraham weer verenigd rond de zoon van de belofte.

Zo tekent Matteüs de wereldwijde betekenis van dit kind. Het heil van God voor de wereld, dat zichtbaar wordt in dit kind, in dat heil mogen ook de volken meedoen.

Maar altijd via Jeruzalem en de Schriften, immers de magiërs reizen via Jeruzalem,

daar vertellen de geleerden van Herodes hen dat de Schriften zeggen dat de nieuwe koning in Betlehem geboren zal worden. Ook wij als christenen, - want wij zijn immers ook die volken, - wij kunnen niet zonder het jodendom, zonder de verhalen van het Oude Testament, de Bijbel van de joden.

Maar hier in het begin van het evangelie zijn de volken al aanwezig en staan rond het kind.

Het kind Jezus, het licht van God, schijnt al in deze wereld, en eerlijk gezegd is het denk ik al heel wat als wij als kerk en als gelovigen dat licht niet in de weg staan, wat ook nogal eens gebeurd is in de kerkgeschiedenis met alle kerkscheuringen en conflicten, onderdrukkende theologieën en machtsmisbruik.

Het licht van God schijnt al en roept mensen om in dat licht te leven en hun weg te gaan.

In vertrouwen op de kracht van dat Licht kunnen wij, als kerk en gelovigen, laten zien wat dat licht van God betekent voor ons leven en hopelijk zo uitnodigend zijn voor mensen die zoeken naar dat Licht.

Matteüs, die vooral voor de joodse christenen schrijft, wil met zijn verwijzingen naar het oude Testament laten zien dat het

kind van Kerst staat in de lijn van heel de geschiedenis van God met het volk Israël en met de volken.

Daarom begint Matteüs zijn evangelie ook met het geslachtsregister: 'de afstamming van Jezus, zoon van David, zoon van Abraham'.

Zoals in die geschiedenis God steeds weer door profeten en koningen het volk heeft geleid en bevrijd, ook in tijden van onderdrukking,

zo breekt in dit kind opnieuw Gods bevrijdende heil door.

Gaat er opnieuw een licht op in een donkere tijd.

Het is een verhaal van hoop, dat Mattheüs hier schrijft voor zijn volksgenoten.

Zijn volksgenoten die onderdrukt worden door de Romeinen, de stampende laarzen waar Jesaja al over spreekt klinken ook dan weer in Israël.

Na dit verhaal van de magiërs vertelt Matteüs over de kindermoord in Bethlehem door Herodes en verwijst daarbij naar een tekst van de profeet Jeremia, over Rachel die weent om haar kinderen.

De stampende laarzen van onderdrukking en gewelddadigheden zijn van alle tijden.

Niet alleen uit de tijd van Oude of Nieuwe Testament, steeds weer in de geschiedenis worden volken, kinderen vermoord tot in onze tijd in Syrië, Centraal Afrika, en al die andere plaatsen, waar onschuldige mensen slachtoffer zijn van geweld.

Of sterven mensen veel te jong, kinderen nog aan het begin van hun leven.

Maar, zoals dood en verderf, geweld en onderdrukking van alle tijden is, zo zal, wil Mattheüs vertellen, ook steeds weer een ster opgaan, het licht van God tegen het donker, tegen het verdriet en de wanhoop, tegen het onrecht en de vernietiging.

Het licht van God in het leven van mensen: dat kunnen wij gestalte geven. Daarom hebben wij ook in de laatste dienst van het oude jaar lichtjes aangestoken, in de hoop dat het licht zal worden voor al die mensen.

Wij mogen, net als de magiërs uit het oosten, die ster, dat licht volgen.

Als een ster je verlangen wekt
komt er een moment
dat je niet kunt blijven waar je bent,
alsof je onweerstaanbaar getrokken wordt
zonder te weten waarheen.
je reis voert je
steeds dieper
in onbekend gebied
met dorre vlaktes en oases,
valkuilen en vergezichten,
engelen en demonen.
Machten proberen je in hun greep te krijgen.
Als je verlangen

sterker is dan je angst,
zul je de liefde vinden,
even weerloos als een kind.
Blijf daarom in het licht geloven
als een nieuw begin van leven.

ds. Hillegonda Ploeger
Gereformeerde Kerk, Loosdrecht